

BUNUL ECONOM

ABONAMENTE:

Pe an 2 fl. (4 coroane); jumătate an 1 fl. (2 cor.)
Pentru România 15 franci.

ORGANUL

„Reuniunii economice în Orăștie“
Apare în fiecare Sâmbătă

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifa, cu prețuri moderate.
Abonamentele și inserțiunile se plătesc înainte.

Doamne-ajută!

Ca și pe aiurea, așa și în țeară la noi, mai ales în jumătatea aceasta a veacului, popoarele s'au aruncat într-o încordată luptă de întrecere, de ridicare unele alături de altele, unele peste altele, și acest virtej a prins în chip firesc și poporul nostru în valul seu. Și se sbate poporul nostru să stea și el în rind cu celelalte, să urce câte-odată el pe punctul cel mai sus pe val, dar' prea adeseori nobilele lui străduințe cad înfrânte, căci pe el prea l'a răpit nepregătit pentru o astfel de luptă, puternicul virtej.

Și cade de atâtea-ori nu doar' pentru lipsa lui de virtute, ci pentru-că mășterele vremuri trecute nu i-au dat răgaz să-și agonisească și el temelul neapărat trebuincios, pe care celelalte popoare îl au, temelul *buneistării materiale*.

Noi ne vĂzurăm deodată chemați cu alarmă la muncă mare pentru idealuri strălucitoare, și sărirăm grăbiți căți fuserăm și cum fuserăm, dar' eată zi de zi simțim tot mai dureros, că pentru buna reușită a muncii, ne lipsește ceva...

Un general viteaz și cuminte, care bĂgase lumea în spaime prin biruințele sale mari, a rostit odată, pe când se afla în zenitul gloriei sale, cuvintele mult spunătoare: «Ca să biruesc lumea toată, îmi lipsesc numai trei lucruri: 1. bani, 2. bani și 3. bani!».

E o figură oratorică isteț iscodită aceasta, care tĂlmăcită mai pe înțelesul tuturor, ar suna așa: De vrei să ajungi la o prețuire sau chiar la stăpânire în lumea aceasta, apoi ține minte că ai neapărată trebuință de o *bunăstare materială înfloritoare*, care să-ți dea puțința a împingea trebuințele cele multe ale vieții...

E departe de noi gândul să cercăm se abatem poporul nostru dela ori-ce idealuri în viitor, și să-l îndreptăm doar' spre un primejdios materia-

lism. Nu. Dar' recunoscând adevărul din cuvintele de mai sus, și văzând ce încet poate înainta el spre bunurile sale ideale, din pricina multelor lipsuri materiale, — ne-am pus de țintă a lucrării noastre viitoare și de bucurie a vieții noastre, a munci cu plan acolo unde ni-se pare că mai mare lipsă are el azi de muncitori: la călăuzirea lui spre întărirea temeliiilor sale materiale, să facem să înflorească pe pragul casei lui floarea buneistării, cu care mai ușor va ajunge și la cea culturală.

«Reuniunile economice» s'au dovedit de așezăminte folositoare în acest scop. Ne-am constituit și noi aici în o „*Reuniune economică*“, ear' comitetul Reuniunii noastre a hotărât *înființarea acestei foi*, pentru a putea sta cât mai viu în atingere cu membrii Reuniunii și cu poporul peste tot.

Conducătorii Reuniunii vor cerceta și studia mijloacele prin cari cred a putea face din poporul nostru, cu încetul, un mai bun econom, — „*Bunul Econom*“ va culege spic de spic sfârșiturile la cari au ajuns stătuirile lor și le va duce în casa fiecărui plugar.

Știința a ajuns a stabili deja și în plugărie și în cealaltă «*economie*», legi, reguli, aproape fără greș, pe cari urmându-le, belșug îți va aduce țarina și curtea, — „*Bunul Econom*“ va urmări foaie de foaie descoperirile științei, și potrivindu-le înțelesului tuturor, le va duce cu drag cărturarilor și poporului nostru.

Vieța a silit pe oameni în țerile unde ei mai tare s'au înmulțit, să caute chipuri și moduri, cum ar putea trăi azi trei pe același pământ, pe care ieri trăia numai unul? Și nevoia te învață. Ei au ajuns, în țeri ca Elveția, Belgia, Germania, Anglia, America, să știe atât de bine folosi fiecare petec de pământ, că azi într-o țeară cum e Ardealul nostru, în care noi spunem că «*abia mai putem trăi*», că «*pământul nu mai rodește ca din bătrâni*», — ei ar trăi de

trei-ori pe atâția și ar fi de trei-ori atât de bogați ca noi!, — „*Bunul Econom*“ va scoate pilde din viața acestor oameni, spre a slugi de oglinde și oamenilor nostri.

Vieța a dovedit apoi, că un popor nu e de ajuns să fie numai plugar, fie chiar excelent plugar, ci că o parte a filor sei trebuie să cuprindă *meseriile* cele multe de care oamenii au lipsă, — „*Bunul Econom*“ va nisui să lumineze și poporul nostru asupra acestui lucru, spriginind mișcarea de îmbrățișare a meseriilor.

Ba viața a dovedit și aceea, că nu e de ajuns să ai nici numai buni plugari și meseriași, ci să ai și *neguțători* mulți și harnici, cari să formeze o treaptă mai sus spre desăvârșirea edificului neamului, a cărui coperiș și strălucire apoi, îl formează inteligența lui, — „*Bunul Econom*“ va ținea se dovedească, că bun econom e numai poporul, care pe lângă plugari deștepți și meseriași buni, va mai avea și *neguțători* mulți și cu stare, și va stărua ca tot mai mulți să se dedee și dintre ai nostri acestei deprinderi, ce răsplătește din belșug.

„*Bunul Econom*“ se va sili să sădească și să cultive în inimi simțământul, pe care nu-l prea avem noi Românii, al *cruțării*, al iubirii de muncă, al feririi de risipe netrebnice.

„*Bunul Econom*“ va stărua apoi *mereu ca să grăbim!*, să grăbim a ajunge cât mai curând la toate acestea, căci ne întrece toată lumea! Toată lumea aleargă în galop spre aceste ținte; noi nu stăm nici noi pe loc, dar' înaintăm foarte încet, și în ziua de azi ori-ce clipă de înaintare înceală, e o repede rămânere înapoi!.

„*Bunul Econom*“ va da mai departe, din pene pricepute, povețe despre păstrarea sănătății la oameni și la animale.

„*Bunul Econom*“ va da însă, pe lângă știrile economice de tot felul, de aproape și de departe, și știri despre

toate întâmplările de altă natură, bisericești, școlare, culturale și de ori-ce soi, ce vor veni înainte în sinul poporului nostru, înșirându-le pe scurt, și va avea și o foiță literară, de desfătare.

Politica însă și personalitățile, vor fi cu totul eschise din foaia aceasta.

„*Bunul Econom*” va fi astfel foaia plugarului și a măiestrului și a neguțătorului și a cărturarului român, de aproape și de departe, străduindu-se a se încărca cu tot soiul de știri și povețe, ca albina cu pulbere din tot felul de flori, și a plăcea tuturor.

De lucru greu ne apucăm. Dar dragostea noastră pentru poporul în a cărui slujbă ne punem cu „*Reuniunea economică*” și cu foaia aceasta a ei, e mai mare decât să ne sparie greutatea muncii, ci veseli intrând în ea și rugând poporul nostru, spre binele seu propriu, să ne spriginească, ne facem azi intrarea în brazdă cu strămoșescul și creștinescul: „*Doamne-ajută!*”

REDACTIUNEA

REUNIUNI ECONOMICE

Lămuriri la conducerea Reuniunilor economice.

I.

De când cu înființarea „Reuniunii române agricole” din Sibiu și până astăzi, așadar în timp de aproape 11 ani, cel mai puțin întreit atâția fruntași întâlnit-am cari, sub cuvânt că, vezi dragă Doamne, sunt încântați de ceea-ce făptuim, și că urmăresc cu înțepire mersul și isprăvile acestei «singure» Reuniuni, mulți făgăduiseră, uneori morțiș, că se vor apuca și dinșii... Au cerut lămuriri și statute și tot ce ar trebui, mărturisind, prin graiu viu și în scris, că aiurea ar fi trebuința «foarte simțită» și că deci «în curând» vor urma întocmai. Văzând, că făgăduelile rămân vorbe eac'așa și că la adevărat se codesc, și unii și alții, începui a perde aproape cea din urmă speranță. Inadins zic aproape, căci bine știam, cât de stăruitori și zeloși și darnici sunt fruntașii noștri din *Orăștie*, și că «Reuniunea economică» era plănuită cu ani mai înainte.

Acum că a luat ființă, vă gratulez cu dragă inimă și adevăr grăesc mărturisind, cea mai senină bucurie în fața isprăvilor mari și numeroase ce a bună seama veți îndeplini D-Voastră, cărmăcii tinerei Reuniuni, eu o voi simți.

Da, n'aveți decât să mergeți totdeauna mână în mână, în frățescă conglăsuire, și eu unul tocmai din pățanie vă pot încredința despre aceea, că mare isbândă vă așteaptă. Că nu aveți anume

specialiști, să nu vă facă multă nedumerire, una fiindcă puteți mâneca pe căile bătute de noi, alta fiindcă la întrunirile de ținut prin comune, vi-se vor îmbia destule ocațiuni de a vă îndeletnici d. e. cu însoțirile de credit Reiff-eisen, expozițiile sătești și alte lucruri, cari nu cer te miri ce cunoștințe osebite. De altcun între D-Voastră se află cari se pricep bine în ale economiei practice.

Până a nu trece la obiect, încă ceva în treacăt. M'ați poftit să vă scriu și eu pentru „*Bunul Econom*”. Nu mi-ați spus despre ce, și astfel volnic mă simt să fac alegere după plac. Năpădit de ocupații, cari nu îngăduie multă amânare, o să dau spuselor curs liber, fără a le fi rinduit cu măiestrie.

Ca începători în cărmuirea Reuniunii, mirare nu ar fi, de cumva când și când ați apuca, firește în bună credință, pe unde drumul e cotit și anevoioasă biruința dorită.

În cursul alor 11 ani, lucru ușor de crezut, noi am pățit multe de toate. Dela un timp am căutat să ocolim până și greșelile mărunte și astăzi merg lucrurile, cum se zice, strună. Din ucenici odinioară sficioși și uneori puțin îndemânatici, ne-am înălțat la rangul de măiestri. Și fiindcă gândul de care suntem povățuiți, noi și D-Voastră, este să punem cunoștințele și pățaniile în slujba economilor români de pretutindenea, eată că bucuros vă stau la îndemână, acum odată cu o seamă de lămuriri și povețe, în scopul de a trage foloase, D-Voastră și toți cetitorii

Să ne cumițim împrumutat, noi între noi, era părerea mea la început; apoi m'am răzgândit și mi-am zis: Pentru-ce nu aș vorbi de față și în auzul mulțimii eu, care n'am să tănuiesc nimic și, îndeosebi, fruntașii de aiurea nu au și ei trebuință de a se lămuri mai de aproape în ce privește mersul și cărmuirea Reuniunilor agricole, tovărășilor economice, însoțirilor de credit și c. l.?

Nu poate fi vorba a înșira aici din fir în pâr, cum și ce, mai ales și pentru-că împrejurările locale sunt pe alocurea cu totul osebite. De asemenea nu poate fi vorba ca D-Voastră să urmați tocmai pe tocmai. Voiu mărgini dar' spusese la ce este mai neapărat și D-V. veți alege ce acolo s'a potrive.

Lucrare mai isbutită și rodnică ca a Reuniunii noastre, hotărât ce rareori. La început a trebuit să ducem aprigă luptă. Mulțimea, adevărat, urmăria cu viu interes povețele ce-i îmbiam cu belșug, una fiindcă vorbiam întocmai graiul ei, alta fiindcă în scoaterea la iveală a greșelilor cum și a mijloacelor de îndreptare, meșteri eram. Un fel de insuflețire părea a cuprinde pe toți, așa că glasul alor 2—3 îndârjiți amuția copleșit. Când însă ajungeam la adevărat, aceeași mulțime se codia, pe furis și pe

față chiar, încât nu odată ne-am fost ales cu oboseală multă și ispravă puțină. A trebuit în adevăr să cheltuim, noi cărmăcii, muncă și tignă din greu, și zel și stăruință și răbdare aieva neînduplecată, până să cucerim, pas de pas și încetișor, încrederea și iubirea poporului. Chiar și numai spre a fi «pofțiți» la fața locului, în comune, pe cari le-am perândat una câte una, am fost adese nevoiți să ne îmbiem în 2—3 rînduri și să ademenim când pe unul când pe altul dintre fruntașii satului. Pe alocurea am fost întimpinați cu vedită receală și luând parte la întrunire oameni puținei, eac'așa de ochii lumii... Noi însă am purces înainte, mereu înainte, astfel:

Am îmbiat, de geaba și cu dragă inimă, povețe aieva folositoare, scrieri economice, semințe, vițe de vie, scule de grădină, oue și chiar miei și vițele de soi ales, sădind pomi în grădinile plugarilor noștri, altoind împreună cu ei și împărțind în cinste sumedenie de pădureți, an de an. Pe seama comunelor am mijlocit cumpărarea de tauri și proaște de vie cu preț scăzut, ear' cu privilegiul multelor expoziții, de vite și de poame, struguri și c. l., am dăruit bani cu sutele. Neasămănat mai mare și spornic și dăinuitor e câștigul datorit atâtor tovărăși economice și bănci sătești, pe cari le-am înjghebat, numai noi știm, după câtă trudă și jertfe și cari vor aduce foloase de necrezut, în viitor. Rămâne să adaug, că în treburi economice fel, și fel rareori 2—3 zile, în cari să nu fi dat povețe, ori cui a cerut.

Aș putea înșira numeroase alte foloase și isprăvi datorite Reuniunii noastre, dar' mă grăbesc a sfârși deocamdată. Atâta încă numai, că gata sunt a vă pune în cunoștința mai de aproape a mersului urmat, cum și a mijloacelor de cari ne-am slugit, de dragul propășirii.

DEM. COMȘA.

PLUGĂRIE

Calendar:

— Ingrijește, ca pe timpul mai moale și când sunt ploii, să nu stee apa pe sămănăturile de toamnă. La sămănăturile din preajma apelor mai repede-te cu o sapă sau lopată și fă un mic șantuleț pentru scurgere.

— Apucă-te de pe acum și când e timpul moale, du-ți gunoiul.

— Gunoiul dus pe agri, de-i pu-tăios, nu-l face grămejoare mici, ci tă-l numai o grămadă din 2—3 sănii, ear' de-i putred bine, poți face pupșori mici.

Trebuința de a ne îmbunătăți plugăria.

Din milioanele de Români, numai un număr mic de tot ne câștigăm pâinea de toate zilele: ca meseriași, neguțători, advocați, medici, profesori, preoți, învățători, sau în alte deregătorii, marea mulțime însă, puterea nației noastre, ne agonisim cele trebuincioase diu

plugărit. Și tot așa se întâmplă de veacuri. Numai cât odinioară era mult mai mare numărul plugarilor cu moșii întregi. Acelora le era dată puțința să producă bucate multe, nu numai pentru casă, ci și pentru vânzare: Ei aveau mod să adune mult fân și otavă și astfel să țină și vite în număr mai mare.

Dările, aruncurile și alte date nu erau mari, ear' luxul (mândria) nu străbătuse în casele lor. Așa apoi era și îndestulare mai multă între oameni.

Și care e starea plugarilor azi?

Sunt, ce e drept, și azi între plugarii noștri unii cu moșii întregi, cu vite și avere frumoasă. Numărul acestora însă e mic în asemănare cu cel din trecut, și el scade mereu. Dar' nici nu e mirare. Pentru-că, se facem numai fiecare din noi în comuna sa câte o asemănare între împregiurările de odinioară și între cele de azi: Înainte de toate vom vedea, că ne am sporit. În fiecare comună vom afla un număr mult mai mare de case și de oameni, ici-colea și vite mai multe. •Dar' pământul a rămas același, nu s'a înmulțit și el împreună cu oamenii și vitele; ci a fost îmbucălățit și se îmbucătătește mereu, astfel că pe moșia care odinioară era isvor de bun traiu pentru numai o familie, azi trăesc slab 2 și mai multe familii.

Mai de nesuferit e apoi starea plugarilor din acele comune, unde filoxera și peronospora au pustiit viile, însemnat isvor de câștig pe multe locuri, și unde câte o lipitoare sau mai multe au adunat moșile locuitorilor. Mai pune înmulțirea birurilor de tot felul, încuibarea falei sau mândriei, grindină, înecuri, secetă..

Între astfel de împregiurări se nu ne mirăm, că plângerile plugarilor se țin lanț. Plângerile însă nu ajută nimic. Plângă copiii, babele și neputincioșii, cei în virtute și sănătoși, nu au drept a se văiera, nici chiar atunci când — din netericire — n'au casă, nici vite, nici moșie, dar' cu atât mai puțin cei-ce sunt la vatra lor, la moșioara lor, fie aceasta cât de mică.

Puțini de tot vor fi între noi cari se-și peardă nădejdea într'un viitor mai bun; doar suntem și creștini, și și ca atari nu ne e iertat să cădem în des-nădejduire. Unii se vor clătina, poate, în credința de a ajunge la zile mai senine; cei mai mulți însă, vom sta cu tărie neîntrântă în fața greutăților vieții, căutând chipuri și feluri de a le birui, schimbând traiul neîndestulit de azi cu altul mai bun de mâine.

Întrebarea e însă: cum? Și răspunsul nostru este: prin îmbunătățirea plugăriei.

La aceasta, poate, mulți țerani vor zimbî și vor zice: «muncim noi din greu, suntem noi iscusiți și îndemnatnici plugari, că din moși-strămoși numai

cu plugăritul ne îndeletnicim, și așa zicând la coarnele plugului am crescut; și totuși voi cărturarii credeți, că ați ști mai mult ca noi din ale plugăriei?»

Ear' noi cărturarii le vom spune una și bună: «Nu avem să vă dăm lecții cum să prindeți boii la jug și caii la ham, sau cum să uscați fânul și să încărcați carul; aceste și alte multe lucruri, le știți prea bine. Dar' în același timp trebuie să recunoască și plugarii noștri, că sunt fără seamă multe alte lucruri ținătoare de plugărit, despre cari n'au avut încă prilej a auzi, sau a ceti, și cu atât mai puțin a le vedea cu ochii, a ispitii înșiși taina lor, și a face înșiși încercări întru îndeplinirea lor. Aici apoi, noi cărturarii putem fi de bun, ba de neapărat folos.

De unde și cu ce să începem îmbunătățirea plugăriei noastre? Vom porni dela pământ, care este temelul plugăriei și, atât cei cu moșii întregi, cât și cei cu jumătăți și pătrare de moșii, vom recunoaște, că facem o greșală neiertată plugărind și acum mai tot așa ca înainte cu veacuri, căci înmulțirea oamenilor și îmbucățirea pământului strigă după o neapărată schimbare a felului de purtare a plugăriei noastre. Aceasta azi nu e lucru greu. În alte țeri și chiar și în patria noastră, drumul acestui fel mai bun de plugărie este bătut; noi n'avem decât să arătăm cum fac alții cărora le merge apoi mai bine ca nouă, ear' plugarii pășească pe urma arătată.

Așa înainte de toate vom căuta chip și fel, ca ogoară să nu mai lăsăm; ci să prăsim nutrețe (trifoiu, luțernă, napi) și în arături, căci fără de nutreț mai mult și mai bun, e cu neputință a ținea vite multe și bune, ear' fără vite de ajuns, ne lipsește gunoiul, și fără acesta lipsește adevărata vlagă a pământului! Că trifoiul ne dă câte 3 și 4 cosituri, ear' luțerna câte 5 și mai multe, avem o dovadă ca o sută despre bogăția de nutreț ce putem avea cultivându-le. Vom ținea vite frumoase și de preț, cum sunt, s. p., soiurile de Pinzgau ș. a., se vînd cu preț îndoit și întreit mai mare ca cele-ce le ținem noi aproape toți și acum.

Nu e locul să intrăm acum în amănunte și să înșirăm toate îmbunătățirile ce trebuie să facem în ale plugăriei; acestea le vom arăta cu răgaz, în decursul timpului.

Vom arăta rînd pe rînd foloasele pomăritului și legumăritului, a stupăritului și a culturii vermilor de mătasă, cari și numai singure, fără o brează de moșie, sunt în stare a da mijloace de traiu țeranilor mai scăpați.

Dar, cea dintăiu și cea mai însemnată trebuință a poporului nostru este azi, îmbunătățirea plugăriei în toate ramurile sale. Fără o grabnică și temeinică îmbunătățire a acesteia, mulți plugari

ar ajunge în starea cea mai de plâns, ca zileri și servitori, și mare parte ar fi siliți să ia lumea în cap; ear' mese-riile și negoțul, cultura și științele noastre, cari sunt numai în leagăn, toate ar sta locului, ori doară s'ar chiar stinge, pentru-că și lor plugăria le este dulcea mamă, care le dă nutrețul de lipsă.

ROMUL SIMU.

Înturirea zăpezii și a înghețului asupra agriculturii.

Zăpada ce cade iarna pe pământ, e de o însemnatate deosebită, nu numai din punct de vedere economic, ci chiar și al sănătății. Ea acopere sămănăturile ca și un vestmînt, ca să nu le poată strica înghețurile și vînturile de peste iarnă, cari une-ori bîntue neîncetat în ținuturile mai deschise. Zăpada în căderea ei prin aer adună și aduce materii nutritoare din aer pe pământ; adună magazine sau reserve de apă în straturile mai de jos ale pământului, cari sunt apoi foarte de lipsă pe timp de secetă, și curăță totodată și aerul în căderea ei, de sămînța (microbii) boalelor lipicioase.

Aceasta o știu de altcum mulți și din economii noștri, de aceea îi și auzim adeseori zicînd: «cînd iarna e cu mai multă zăpadă și mai friguroasă, atunci și vara următoare trebuie să fie roditoare și călduroasă; cînd se fac ogoarele de toamnă pentru unele sămînături de primăvară, atunci pământul de zăpadă și îngheț se mai drege și îngrășă și cînd iarna e cu zăpadă mai groasă, atunci nici boale nu se prea întemplă între oameni».

După numeroase cercetări și ispitiri s'a putut afla, că zăpada în căderea ei prin aer adună «azotul» din aer și-l coboară pe pământ pentru a putea sluji la nutrirea plantelor. Azotul, care este o parte a aerului, contribuie la nutrirea plantelor sub două forme: sub formă de amoniac sau must, prin foi, și sub formă de acid nitric sau leșie, prin rădăcini.

De câțiva ani s'a putut băga de seamă, nu numai pe la noi, ci și în alte țeri, că temperatura (starea de căldură a aerului) e tare schimbăcioasă și împreună în decursul anului cu câte o secetă mai lungă sau mai scurtă, fie pe primăvară, fie pe vară sau toamnă. Zăpada ce cade iarna, cînd se topește, apoi primăvara, poate sătura bine de apă nu numai pământul arător dela suprafață, ci și subsolul (pământul mai dedesupt), așa ca el să se poată apoi împotrivi mai cu multă tărie secetei, ce ar putea urma în decursul anului.

Înghețul și frigul ajută mai curînd la descompunerea elementelor sau a sărurilor din pământ, cari apoi cu ajutorul rădăcinilor contribuiesc la nutrirea plantelor.

De altcum îndeobște este dovedit, că pe la noi «iarna n'o prea mîncă lupii», și că «de iarnă și de moarte» omul niciodată nu este pregătit.

Să ne bucurăm deci de iernile cu zăpadă multă și geroase, căci ele sunt prevestitorii unui an mînos, pe care-l și dorește fiecare econom.

IOAN GEORGESCU

HIGIENĂ

Ce știm și ce nu știm?

E cu adevărat mare numărul cunoștințelor pe care omul și-le agonisește umblînd la școală, sau cetînd cărți și foi. Ajunge a cunoaște minunata rîndueală după care se cărmuește lumea și celelalte lumi din jurul ei, de pe cer; hotărăște după nume fiecare stea, știe pe nume toate vietățile, începînd dela melcul moale, care se tirie căutându-și și el hrana sa, pînă la cele mai desăvîrșite animale; cunoaște toate plantele, începînd dela mușchiul umilit care crește în umbră, pînă la stejarul ce falnic își înalță fruntea în soare; — pămîntul nu are taine înaintea lui, toate i-le află, toate i-le învață, și pune nume la stîncă și la țărînă; știe din ce e alcătuit aerul și apa, și face din aer apă și din apă aer; nu este colț îndepărtat în lume pe care se nu-l cerceteze, se nu-l știe și se-i tragă folosul.

Numai un lucru nu cunoaște omul, și acest unul este: persoana lui proprie.

De multe ori m'am mirat de înțelepciunea popoarelor cea de tot felul, dar' și de neînțelepciunea lor de a nu se sili să învețe în cele școli, din cele cărți și foi, a cunoaște mai bine organismul (alcătuirea trupului) omenesc.

FOIȚĂ

Dragostea de țară.

Țeran român, iubește-ți vatra strămoșască!

Ea îți e caldă ca o mamă, care suferă, plînge, se sbuciumă pentru fiii sei. E mîndră ca cea mai frumoasă mireasă, și vîlul miresei sunt munții cu pădurile ce o acoperă și ochii ei sunt stelele viitorului tîu...

Țeran român, iubește-ți pămîntul pe care calci!

Fiecare brazdă îți scoate semne din trecutul tîu de mîrire. Dela Leru împărat pînă la tine, zeci de veacuri, acest pămînt călcat a fost de picior românesc. Și popoare trecu-au peste tine ca roiuri de locuste, și secerarea morții te-a njumătățit, te-a duminat, dar' din tulpinile tale, noi surcei au răsărit, și ai rămas pe aceste plaiuri ca un stejeriș, ca o luncă ce vecinic otăvește.

Țeran român, cinstește-ți leagănul tîu!

Aici te-a alintat mamă-ta cu cîntece de jale, de dor și de iubire și 'ți-a sădit astfel

Ce ar urma din această învățătură? Mult bine. Dacă ar cunoaște fiecare mai amănunțit părțile trupului și lucrarea (funcționarea, slujba) lor, și-ar putea da sama despre bunăstarea lor, despre primejdiile ce le amenință în cutare și cutare fel, și fiecare și-ar putea supraveghia neasămănat mai bine bunăstarea sănătății.

Dacă mama ar fi învățat a cunoaște mai bine alcătuirea trupului copiilor, i-ar crește mai sănătoși, mai voinici, dacă tineretul însuși și-ar cunoaște trupul și gingășenia lui mîi ales în tinerețe, nu și-ar nesocoti așa ușor puterile și dezvoltarea lor la timp; dacă învățătorii ar cunoaște bine organismul trupului băieților, ar putea mai cu noroc lucra la dezvoltarea lor și trupeză și sufletească.

Mai ales însă de lipsă ar fi aceste cunoștințe plugarului, care n'are la ori-ce bolnăvire, medic la îndemână, nici prindere de-a cheltui cu doftori, și adesea nici timp de-a alerga pe la ei.

Pentru acestea află de bine ca în această foaie menită pentru îmbunătățirea stării poporului în toate privințele, să încep un șir de lămuriri și îndrumări, din cari bunul cetitor se poată mai ușor înțelege ce e bine și ce e rău pentru bunul mers al sănătății sale.

Voiu descrie în acest scop, întîiu și întîiu, corpul omenesc, părțile lui și slujba lor, — apoi împrejurările din cari se nasc boale în cutare ori cutare parte a corpului, și la urmă mijloacele de apărare cele mai grabnice și mai de lipsă.

Voiu descrie deci, în numerii viitori, 1. Felul de mistuire și nutrire a corpului; 2. Circularea sîngelui, dăta-

simțire în piept. Aici 'ți-s'au încredințat pozeștile în lumina farmecelor, cu lei, paralei și cu bălauri, loviți la mir de viteji strămoși ai noștri. Scumpele credințe și datinele noastre, cu mîndrele colinzi, cu steaua și craii, cu țurca și plugușorul, cu mîru cu florile dalbe... în acest leagăn le-ai învățat.

Aici, și numai aici e tîria ta sufletească, razimul tîu moral, mîndria ta națională, comoara ta întregă. Și tu voești s'o părăsești?

Auzit-am, că zeci de inși vî îndreptați pașii voștri cătră granițele țerii și o luați unii cătră soare-răsare, alții cătră soare-apune. Înțeles-am, că familii întregi pornit-au peste noue țeri și noue mări, cătră America cea îmbicsită de cărduri de străini, cătră nefericitul loc de strînsură a tuturor oamenilor fără căpătîiu...

Și care este duchul rău ce vî șoptește să vî desfaceți din sinul cald al mamei dulci? E dușmanul semeț ce vî prigonește?.. Nu, nu! Cu dușmanii voi sunteți deprinși ca acele popoare, cari cresc în mijlocul leilor și a panterelor și a șerpilor veninoși... E sîrăcia ce vî apasă? Nu-i nici aceasta, căci ea to-

torul de căldură în corp; 3. Răsufarea și aerul trebuincios; 4. Despre cele cinci simțiri: vîzul, auzul, gustul, mirosul, pipăitul; 5. Despre mișcare, simțire, cugetare; 6. Cum se produce glasul (vocea); 7. Ce e somnul, ce e moartea?; 8. Ce este de făcut mai în grabă la întîmplări de nenorocire?

DR. STEFAN ERDÉLYI

INGRIJIREA VITELOR

Calendar:

— «Ochiul stăpînului ingrașe vitele», zice vorba cea cuminte. Supraveghiază deci hrînirea și ingrijirea vitelor tale.

— Grijește nutrețul, căci a fost puțin anul acesta și la primăvară o să fie foc de scump. Nu înțeleg să tragi vitei dela gură, ci se nu dai deodată atîta ca se-l poată arunca din esle, se-l calce cu picioarele, se-l sufle și umple de bale, căci atunci nu-l mai mîncă.

— Lasă, când e mai cald, pe la ameazi vitele prin curte, ca se facă mișcări.

— Grijește ca scroafele cari se apropie de fîtat, să fie numai singure în cotețe și să nu le fie așternutul prea mare, căci se perd ușor purceii și pot fi striviți cu picioarele, nevêzuți.

Dă hrană bună, la timp, și dă țasală.

Este cunoscut, că vitele sunt un izvor însemnat de căștig pentru econom. Arareori vede el din roadele cîmpului seu sute de floreni, precum i-se întîmplă aceasta din vînzarea vitelor sale. Dacă îl ajunge vre-un necaz ori i-se îmbiie un pămînt bun spre cumpărare, mîna vr'o vită sau douê la tîrg și trebuința e acoperită. Firește aceasta o poate face numai atunci, când are vite fru-

varêșe ne este din vremile străvechi. Așa ne-am pomenit, ca noi să săpăm viile și alții rodurile se le guste; și trăit-am vremuri și mai grele, cu biruri și mai sdrobitoare, cu muncă sîlnică, neomenească, cu vînatăi și dureroase dungi de lovituri pe trupul nostru. Dar' de plecat noi n'am plecat, căci un tainic farmec ne lega de această glie.

E altceva. E duchul vremii ce schimbă firea omului și a popoarelor. El vrea să schimbe în rău și firea Romînului, și a făcut să incolțască în inima lui: rîvna după avere, iubirea banului;.. a acestui demon cu douê capete, unul al fericirii vremelnice și altul al prăpastiei. Și cu iubirea banului au mai venit un potop de alte patimi: întorțonarea trupului cu podoabe scumpe, hrană domnească, plăceri, desfrîu... Acestea apoi te-alungă în goană după ban, după nebunul «noroc» în străinătate...

Știi tu ce-i străinătatea?

O da; o știi din cîntecele tale de restriște. *E obidă, e plîns, e gheună.* Când calci peste pragul țerii tale, jalnic îți întorci

moase și bine nutrite. Câți din economii nostri se pot lăuda cu asemenea vite? Partea cea mai mare a lor având vite *reu nutrite* și și mai *reu îngrijite*, aleargă apoi pe la târguri nu odată sau de două-ori, ci luni întregi până se-și vadă vr'o două parale în pungă. Necazul însă nu așteaptă și bietul om e silit a face datorie, azi una, mâne alta, până-ce în cele din urmă se trezește că i-au crescut greutatea peste cap.

Pentru a ne acoperi slăbiciunea noastră, avem reul obicei a arunca vina pe alții și că «anii ar fi răi». Plângerile astea nu-s totdeauna întemeiate.

Dacă voim a ne face o stare bună și a ținea departe necazul de casă — atunci grija de căpetenie a noastră, ca plugari, se fie, ca *se ținem vite de soiu ales, se le dăm hrană bună și la timp potrivit; țășala și peria se nu le cruțăm, căci curățenia face cât jumătate din nutrire!*

Pe lângă cea mai bună nutrire și o vită totuși nu poate da nainte, dacă o ștergem numai puținel cu țășala și apoi o lăsăm în mila Domnului, așa încât dacă apucă la largul, se scarpină de toate gardurile până i-se duce pērul.

Asemenea mărtoage de vite, numai cu oasele și pielea pe ele, nu vor fi un izvor de bunăstare, fără de sērăcie.

Dela noi și hărnicia noastră atirna se încunjurăm aceasta! — și dorința noastră este, ca la acest loc să arētăm economilor nostri, cum se îngrijească mai bine de vitele lor, ca acelea să crească în preț și ei în bogăție, și cum se le nobiliteze în soiu!

IOAN MIHAIU

Mulțimea vitelor în lume. Din cele din urmă statistice reese că pe suprafața pământului sunt: 230 milioane bovidee (vite

spre ea privirile scāldate în roua lacrimilor și cu suspine însoțesti cāntecul de despărțire:

Frunzuliță de podbeal
Rēmāi sārētos Ardeal
Cāci n'o fi mārē-poimārē
Cānd mē voiu întoarce 'n tine...

Și apuci înainte în neagra strēinătate și numai acolo, în valurile vieții, în mijlocul muncii trudnice, simți ce-ai pērdut. Numai acolo simți toată nebunia faptei tale, simți muștrare, cāință și dorul arzētor de casă. Atunci, obosit de muncă și de sārbezimea vieții între strēini, dai rost plāngerilor tale:

Frunzuliță toaie rea
Rēu mē doarē inima
Cā-s strāin ca pasērea.
Nici pasērea nu-i strēinā
Cā ea cinā și s'alina
Lāngā ca multe s'adunā.
Dar' eu n'am nici ce cina
Nici unde mē alina.
De mē alin lāngā-un spine
Lāngā mini nu vine nime,
Cā-s strēin ca pui de cuc
N'am milā unde mē duc,
Cucul de se betegește
Vine mirla și-l grijește.

cornute); 450 milioane oi; 300 milioane porci; 68 milioane ca.

Australia are numai ea 100 milioane de oi. Bovidee numai în Republica Statelor-Unite sunt 50 milioane. Căii cei mai mulți îi are, firește, Rusia: 20 milioane. Numai în Germanin sunt peste 50 milioane porci.

DĂRI ȘI ARUNCURI

Calendar.

— Plătește-ți darea la termen! Nu lăsa să s'adune de pe o zi pe alta restanțele și camete de întârziere, căci restanțele și cametele sunt tocmai ca bulgărul de zăpadă dat de-a dura din deal, pic cu pic atāta se adunā până se face cât casa!

— Mai ales nu te lăsa până se-ți vie doba la use pentru dare, căci doba e... croncānitul sērăciei...

Darea.

Darea (porția, dajdia) o formează plătirile ce le fac singuraticii vistieriei statului, după o măsură anumită, cu scop ca statul să-și acopere trebuințele pentru care nu ajung alte izvoare de venit.

Dreptul statului de a lua dare și datorința cetățenilor de a plăti dare, se întemeiază pe trebuința de a se întreține organe și așezăminte obștești, pentru îndeplinirea trebuințelor și ajungerea scopurilor obștești ale locuitorilor.

Așa fiind, nimenea nu poate cărti cu drept în contra îndatoririi de a plăti dare, căci în urma urmelor s'ar putea zice că, indirect, tot șiesi, pentru împlinirea trebuințelor cari sunt și ale sale, plătește.

Cu totul altfel stă lucrul însă, când seamă ne dăm că oare mārimea și felul dării este cu cale și bine împărțită pe noi? Vorbind în special despre dările ce le plătim noi supuși coroanei

Dar' eu de m'oi beteji
Cine pământ m'a grijit?..

Āsta este sfirșitul, la care se gāndește pribeagul. Și inima țu-se sfāsie, cānd «māncat de strēini ca iarba de boi bētrāni» simți

Cā n'am pe nime cu drag
Sē-mi punā mārē la cap...

N'ai să-ți poți culca capul în sinul pământului din care ai odrāslit, n'ai să fi însofit la groapā de sunetul clopotelor bisericuței unde te-ai închinat, de praporul prea sfānt și de bocetele rudelor tale. Și ah, atunci îți va veni să blastemi și soartea ce te-a gonit din țeara ta, și gāndul tēu nescotit și pānea strēinului cea dobānditā în schimbul acestor perderi. Sau îți va veni să te întorci acasā, fie și tirindu-te ca un animal bolnav. Dar' de ce folos vei mai putea fi țerii tale, neamului tēu, cānd vei reveni frānt trupește, despodobit cu sufletul, strēin la port la glas, la obiceiuri? Nu vei fi atunci mai mult o primejdie pentru partea sārētōasā de acasā? Odatā înstrēinat, desmoștenit, ești numai pe jumătate om!..

Oprește deci gāndurile tale fără de lege, țeran român. Pune stavilā de dorințelor in-

ungare, trebuie să spunem că ni-se par cam mari și prea grele. O fi avēnd țara noastră multe nevoi, dar' cu toate acestea ținem că nu se face bine, cānd indeosebi bietul plugar se încarcā cu atāta potop de dare!

În vremea din urmă chiar și legiuitorii țerii noastre au luat aceasta în seamā și se vorbește, ba doar' se chiar lucrā la o schimbare a legii dārilor. Sē plānuiește între altele să se scārizeze darea de pământ. Bine ar fi Scāderea dării de pământ ar fi rēsplātitā statului prin darea mai mare ce ar pune pe marile venite ce le au cei care fac «geșefturi» mari pe la «burse» și prin alte întreprinderi cu capitale mari.

Dar' ori-ce s'ar întēmpla, este neapērat de lipsā, ca noi plātitorii de dare să știm cātā dare trebuie să plătim, ce fel de dare și cānd suntem datori să o plătim. Sē știm apoi cānd și cum trebuie să fim scutiți de plata anumitelor dări, cui să ne jeluim și dela cine să cerem dreptate, cānd nedreptate ni-sē face cu dările ori aruncurile?

În mai mulți articoli vom cerca să rēspundem și să lāmurim întrebările de mai sus.

De data asta vom aminti *felurile* dārilor și apoi termenul (timpul) de platā al lor.

Peste tot la noi dările sunt de două feluri: 1) *dări de stat* și 2) *aruncuri comunale*.

a) *Dările de stat* se împart în „directe” și „indirecte”. La cele de întâiu să înșirue: Darea de pământ, de casā (dupā chiriē și după clase), darea de cāștig clasa I. II. III. și IV., dare după cametele primite după banii așezați unde-va, și darea de rente, darea de mine (bāi), arunc general după venit, darea

strēinare. Indreaptā-ți inima cārā vatra strāmoșească. Ea țu-a dat vieatā, pentru ea trebuie să trāești. A te expatria înseamnă a te sinucide pentru țara ta, — ear' noi suntem puțin și fiecare cap de om e o putere pentru neamul nostru, și trebuie să trāească!

Cā-i amarā vieatā, o știm. Dar' eatā cārțurarii tēi te îmbrāțișează cu cāldurā. Cārțurarii tēi vor să te împresoare cu sfaturile minții și cu iubirea inimii. Doriri și chinuri cu tine vor să împārțască. Și bun e D-zeu și mārē sa binecuvēntātoare va întinde preste noi.

ILARIE CHENDI

Trāsurile fără cai (trāsuri-motori, automobile) încep a fi folosite tot mai mult și în țară la noi. În Pesta se vēd mulțoșoare trāsuri-motoare cu cāte 3 roate, avēnd înainte pe cārmuitorul (cocișul), napoi șezēnd comod domnul. Trāsurile sunt foarte trumușele și merg cu o repeziciune mare.

Acum încep a fi folosite și spre a-și duce și aduce cu ele marfa.

În țară la noi acum se face întâia fabricā de atari trāsuri, în America sunt cu miile!

de cătănie și darea de pușcă și de vânat.

Dările de stat indirecte sunt: accisul de vin, bere și spirt, accisul de consum de carne și zahăr, compețițe, taxe de timbru și taxe de drepturi.

b) *Aruncurile comunale* sunt: aruncul comunal, comitatens, de școală și biserică, contribuție pentru lucru public, darea drumurilor comitatense și darea pentru câni, etc.

Despre fiecare din aceste feluri de dare vom vorbi deosebit cu alt prilej. Acum spunem numai *terminul*, vremea când trebuie să plătim darea. De regulă dările au patru termene și anume: 1 Ianuarie (I. cuartal) 1 Aprilie (II. cuartal) 1 Iulie (III. quart.) și 1 Octomvrie (IV. quart.) a fiecărui an. Fiecare rată trebuie plătită până la mijlocul cuartalului aceluia. Dacă rata scăzută nu s'a plătit până la vremea statorită, plătitorului de dare i-se trimite o admoniere (în sate i-se vestește prin dobă sau «din deal»). După 8 zile dela vestire, acela care încă n'a plătit se zălogește. Din ziua zalogirii are un nou termen de 15 zile ca să plătească și dacă nici după 15 zile nu plătește, atunci zălogele se adună și se vând în licitație.

(Va urma.)

V. C. OSVADĂ

INGRIJIREA VINULUI

Tractarea vinului ca must.

Cine voește să aibă bun vin în pivnițele sale, acela trebuie să îngrijască mai întâiu de *must* bun, pe care apoi să-l tracteze cum se cade în zilele lui de dezvoltare.

Bunătatea mustului atiră întâi și întâi dela conținutul lui de zahăr. Mustul care are mai puțin ca 8 probe de zahăr, nu dă vin, care se se țină; fiindcă zahărul din must, în urma ferberii se reduce la jumătate conținut de alcool (spirt), va se zică din 8 probe conținut de zahăr, rămân după ferbere numai 4 probe de alcool. Vinul însă care are mai puțin de 4 probe de alcool, nu se ține, ci se strică.

Din ce conține deci mustul mai multe probe de zahăr, din aceea este mai bun. Adevărat vin bun însă putem aștepta numai dintr'un must care are **12** și mai multe grade conținut de zahăr.

Conținutul de zahăr în must se dovedește prin așa numita probă de vin, indeobște cunoscută. Fiind însă că proba de vin ne arată numai *desimea* vinului, care desime uneori poate veni și din alte materii ce se află în must: de aceea cel-ce voiește să stie lucrul bine, *se și guste vinul*, încredințându-se că dulceața lui răspunde la gradele ce i-le arată proba de vin.

Se poate însă întâmpla ca uneori în ani răi, și must din struguri nobili,

din struguri cari în ani buni dădură un must foarte bun, se rămâe acru și se nu sibă nici atâta zahăr, încât vinul din el se se poată ținea. Oare mustul acesta nu mai poate fi întrebuintat? Ba da, foarte bine. Întrebarea este numai, dacă se plătește ori nu tractarea mai departe a lui.

Lipsa în conținut de zahăr, dupăcum pe calea științei de-atâtea ori s'a dovedit, lipsa asta poate fi ușor suplinită, dacă numai mustul conține celelalte materii de lipsă pentru un vin bun, tannin etc. Și anume se suplinește lipsa aceasta, prin aceea, că punem în must cătățimea de zahăr ce îi lipsește: *însă înainte de ferbere*, așa ca zahărul să facă ferberea (fermentațiunea) cu mustul împreună.

Lucrarea aceasta nu e deloc neiertată și nu este oprită nici prin legile aduse de stat în contra vinului măestrit. Și ea ne dă puțința ca dintr'un must altcum bun, însă acru, să facem un vin după placul nostru. Se naște numai întrebarea: dacă se și plătește întreprinderea aceasta?

Cu anevoie. Pentru-că noi ca să producem un singur grad de zahăr maimul punem în must cam 10 chilo de zahăr bun, care costă 4 fl. 50—5 fl. și astfel ne va costa mustul îmbunătățit hectolitru cu 4 fl. 50—5 fl. mai mult, fără să fim dobândit vre-o îmbunătățire însemnată, cu cătățimea asta de zahăr.

Astfel deci atari îmbunătățiri se fac numai acolo, unde e vorba ca un must altcum bun, dar' prea acru, să fie totuși prefăcut într'un vin ușor de masă.

Dar' și mustul altcum în sine destul de bun poate da vin rău, dacă nu ținem grija recerută la ferberea lui și la păstrarea lui mai departe.

Mustul, dacă e ca să facă ferberea lui în regulă și să iasă curat și limpede, trebuie așezat în buți bune, vechi și curate. Buți noue se pot întrebuinta la must, numai după-ce ele au fost întâiu de repețite-ori opărite și au stat apoi încă mai multe zile pline cu apă curată; ear' vinul, mustul odată tras, de loc se nu se pună în buți încă de tot noue, fiindcă el trage gustul din lemn, gust care la vinul nou se perde mai ușor în vremea ferberii.

Mustul se așează în pivnițe curate, care se nu fie mici prea calde nici prea reci. Temperatura cea mai potrivită este 15 gr. C.

(Va urma.)

I. A. DE PREDĂ

Vin italian în Ungaria a fost adus în anul de față cu vre-o 100.000 hectolitru mai puțin decât în anul 1898. Peste tot vinul italian începe a fi mai slab căutat. În ăstan Italia a trimis în alte țeri cu preț de 4 milioane lire vin mai puțin.

STUPĂRIT

Calendar:

— Pentru albine lunile Decemvrie și Ianuarie sunt timpul celei mai desvîrșite odichne. Grijiți ca această liniște, neapărat trebuincioasă lor să nu fie tulburată.

— Coșnițele neimblojite, le îmbracă cu straie sau haine vechi.

— Pune cenușe și scăci ghimpoși în jurul coșnițelor.

— Nu taia lemne în nemijlocită apropiere de stupină. De alte sgu-daturi încă păzește în acest timp albinele.

— Razele soarelui se nu bată acum deadreptul în pereții coșniței și cu atât mai puțin în urdiniș.

— Pregătește coșnițe din nuiete și paie. Cei îndemnatici încercați a face și din scânduri, după mustră aievea bună.

Albinele și cultura lor.

Albinele se numără între animalele cele mai vrednice de însemnat, și prin folosul lor țin locul întâiu între »insecte« (gânganii, goange). Ele nu numai adună miere și ceară, *ci prin sborul din floare în floare fac să rodească mai bine pomii, trifoiul, legumele și alte plante!*

În timpul deplinei sale dezvoltări un stup are *1 regină* (matcă) 20—60 *mii albine lucrătoare* și 1—5 *mii trântori*.

Matca și lucrătoarele sunt de genul (neamul) femeiesc, ear' trântorii sunt bărbătuși. Matca este o femeiușcă desvîrșită, pentru-că din ouțele ei se prăsesc matcele, lucrătoarele și trântorii. Din ouă se formează mai întâiu niște vermișori, din acestia se fac nimfe (păpuși) și din ele la urmă ies albinele gata.

Trupul matcei e mai lung ca al lucrătoarelor și trântorilor.

Lucrătoarele sunt femeiuște cu organele sexuale, adecă ale genului lor, nu deplin dezvoltate. Ele formează puterea stupului, și sevîrșesc toate lucrările de lipsă în și afară de coșniță: fac fagurii, adună mierea, și praful de pe flori, aduc apă, curăță locuința și o apără de dușmani, nutresc puii, ș. a.

Matca și lucrătoarele au și ac, care trântorilor le lipsește.

Trântorii au trupul mai gros și sunt meniți pentru fructificarea (cocoșirea) matcelor tinere.

Celulele (căsuliile) din faguri sunt zidite în trei feluri după cele 3 soiuri de albine din coșniță. Pentru lucrătoare sunt făcute căsuliile mai mici, pentru trântori sunt ceva mai mari, ear' căsuliile matcelor sunt de mărimea ghindei. Căsuliile lucrătoarelor și trântorilor se întrebuintează pentru depunerea ouălor și clocirea puilor, cum și pentru păstrarea mierei.

Stupul are lipsă de locuință. Cei ce trăesc de sine își fac locuința în scorburile arborilor, în crepăturile stâncilor ș. a. Oamenii îi țin în coșnițe de nuiele, de paie și de lemn.

În coșnițele de paie și de nuiele fagurii sunt lipiți de păreți și nu se pot mișca; în cele de scândură fagurii sunt mișcători.

Coșnițele din urmă de obicei stau din două despărțiminte: unul pentru clocire și altul pentru miere, și după născocitorul lor se numesc coșnițe-Dzierzon. În acestea putem cerceta albinele după trebuință; un stup slab din ele îl putem întări, putem lua și pune mierea și fagurii, putem nutri (hrăni) și adăpa albinele în ori-ce timp, putem face cu înlesnire roi măiestriți, și altele; prin urmare lor e de a li-se da întâietatea.

Pentru cultura albinelor se îmbiie nenumărate unelte; neapărat trebuincioase sunt însă, pe lângă coșnițe, numai *obrăzarul, cleștele și mașina de stors mierea*, despre care vom vorbi.

STUPARUL

INSOTIRI, TOVARĂȘII

Hai să dăm mână cu mână...

Incotro ne rotim ochii, cu spaimă vedem cum hida sărăcie își taie drum larg și afund printre popor. Țara întreagă geme de trai greu. Or fi și vremile grele, căci datoriile și trăsurile sunt mari, dar' vorbind la dreptul și noi purtăm vina că am ajuns în ghiarele sărăciei. În loc să prindem mai cu inimă de lucru, să cercăm a ne smulge din noroiul lipselor, mulți dintre noi și acum umblă după faloșii ori se înfundă prin cele crâșme unde își horesc banii câștigați cu multă sudoare, și se iau la certe, dela certe la legi, și earăși bucuria sărăciei!

Cei mai buni însă își ved de lucru, dar' cu toate aceste slab dau înainte și asta din pricina că nu lucrează așa cum se cere în vremea de azi.

Să ne lăpădăm de slăbiciuni și păcate, și îmbunătățiri pe toate terenele să facem. Ear' începutul să-l facem alcătuiindu-ne biblioteci folositoare, din cărțile cărora alege, să culegem sfaturile cele bune. Dar' nici biblioteci, nici alte începuturi mai mari, noi unul câte unul nu prea putem face cu bună isbândă. De aceea *să ne adunăm puterile, laolaltă, să ne întovăreșim mai mulți*, și sub pavăza dragostei frățești să lucrăm din răspuțeri, căci atunci birui-vom împreună, ceea-ce singuratici n'am fi putut!

Bărbați învățați și pricepuți în ale agriculturii vor spune prin foaia noastră cum trebuie să lucrăm pământul mai bine, cum să ne facem grădini de pomi, cum să îmbunătățim fânațele noastre și tlaele. Alții apoi sfaturi vor da cum

să îmbrățișem meseriile și cum să apucăm și să lucrăm cu bine pe cărarea negoțului.

Eu mă voiu nisui să vă spun *cum și în ce chip vom putea să ne alcătuim tovarășii la noi acasă, prin sale*. Voiu arăta cam ce fel de tovarășii sunt mai potrivite ca început pentru trebuințele noastre și voiu da lămuriri și sfaturi cum să le punem fundamentul și apoi cum să le conducem mai departe.

Îndeosebi voiu descrie *magazinele de bucate, însoțirile de consum, însoțirile de credit, însoțirile de valorisare, de asigurare și altele*.

Foloasele tovarășiiilor sunt recunoscute azi îndeobște, și nu e nici un popor mai de dai Doamne, în sinul căruia să nu găsești fel și fel, cu sutele, tovarășii, însoțiri, Reuniuni, între plugari, între măestri, între neguțători, între preoți, învățători, medici, peste tot. Și unde tovarășiiile, însoțirile, Reuniunile lucrează, acolo și naintarea poporului aceluia, pe toate liniile e mult mai repede, mult mai vătută cu ochii.

Vor gusta și ai noștri plugari foloșale tovarășiiilor, îndată după-ce vor avea întâia. Atunci vor vedea numai cum lipitorile satelor își adună sdrențele și o iau la drum, cum scapă de cămătarii care acum le mănă roada muncii amare, vor vedea cum rămân prisoase de bani în pungă și în sfârșit vor vedea cu bucurie cum dragostea frățească pe care azi abia o simte, și lumina minții le va lumina calea pentru viitor!

Nădejde am, că ascultând sfaturile cărturarilor noștri, în curând vedea-vom în satele noastre fălăind mândru steagul măreț al tovarășiiilor folositoare!

Noi vom ajuta cu sfatul, ear' Dumnezeu să ne ajute cu harul lui, ca așa să fie!

V. C. O.

MESERII

Să ne dăm copii la meserii.

„O meserie face cât o moșie“, este o zicătoare care din zi în zi e tot mai bine înțeleasă și prețuită de poporul nostru; pentru-că în adevăr un meseriaș priceput, harnic și grijitor, ori-ce meserie ar fi îmbrățișat, poate trăi cel puțin tot așa de bine ca și unul din cei mai fruntași plugari; el poate face avere mai cu înlesnire ca plugarul și își poate crește bine copiii, îndeosebi dacă se așază la oraș. Ear' vaza meseriașilor cum se cade, crește neîntrerupt.

Tocmai de aceea o meserie se poate prețui cu drept cuvânt cât o bună moșie; și aceasta e cauza, că și noi am început a ne deștepta în timpul din urmă și nu mai stăm nepăsători față de meserii. Ar fi un păcat strigător la cer, dacă nici acum n'am ști să le dăm însemnătatea cuvenită.

Prin îmbrățișarea meseriilor, copii-

lor noștri li-se îmbiie pâne cinstită cu îndestulare, pâne, cu care azi se îmbuibă alte neamuri, cari nu desprețuesc meseriile. Prin îmbrățișarea meseriilor însă nu vor trage folos numai singuratici, ci se va întări obștea poporului nostru, pentru-că banii nenumărați, ce azi îi dăm meseriașilor străini, îi vom da la ai noștri, și cu chipul acesta vom ajunge la o stare mai bună și la neatinare.

Vom avea privilegiu să stăm de vorbă mai adeseori cu privire la însemnătatea meseriilor, la modul de-a le îmbrățișa și alte împregiurări, cari ating de aproape pe părinți și copii.

MEȘTER MANOLE

Meseriile în Orăștie. De unde odinioară, prin vremuri, băieții români nu erau nici primiți la măestri, dar' nici ei nu se îmbuzeau, azi cu bucurie putem vesti, că am ajuns a avea, în orașe ca Orăștia, un frumos număr de măestri, de calfe și de ucenici, la fel și fel de măestrii. Iată ce ne arată cifrele că avem în Orăștie:

Cojocari: măestri 5., sodali 1., învățăcei 6.
Pantofari: măestri 9., sod. 6. învăț. 11.
Ciobotari: măiestri 5., sod. 11, învăț. 8.
Pălărieri: măiestri 1., sodali 3.
Fauri: măiestri 2., sod. 2, învăț. 7.
Tâmplari: măiestri 3., sod. 3, învăț. 7.
Tipografi: 3 culegători, 3 învățăcei.
Barbieri: măiestri 2., sod. 1, învăț. 1.
Rotari: măiestri 1., sod. 1, învăț. 3.
Pielari: măiestri 3., sodali 1, învăț. 2.
Pânzari: măiestri 2., sodali 1.
Morari: măiestri 4., sod. 2, învăț. 2.
Măcelari: măiestri 1., sod. 1, învăț. 1.
Edificători: măiestri 1., sodal 1.
Zidari: măiestri 23., calfe 4. învăț. 9.
Bârdași: măiestri 10.
Pleuari: măiestri 1.
Sitari: măiestri 1.
Covrigari: sodali 2. învățăcei 4.
Lăcătuși: sodali 1., învăț. 6.
Strungari: 1 învățăcel.
Curelari: 1 calfă.

Asămănându-l cu trecutul, cu bucurie băgăm de seamă, că numărul meseriașilor români în Orăștie, peste tot luat, crește tot mereu.

În anul de față să constituiescă și în Reuniune de sine, dar' guvernul le-a respins întărirea statutelor.

Ca motiv e pus, că pentru meseriași sunt aci corporațiuni destule, — să între și să-și valideze scopurile în acelea.

Ajutor meseriașilor. „Asociațiunea Națională Aradană“ ținând la 13/25 Decembrie 1899 o adunare generală în Arad, a hotărât între altele (la propunerea profesorului *Romul Ciorogariu*), ca de aci înainte Direcțiunea ei să folosască câte 300 floreni pe ani, ca ajutoare și stipendii tinerilor aplicați la meserii, îndeosebi însă, să fie ajutați tineri

cari vor voi să între în *școala de arte și meserii* din Arad, unde pot învăța lucruri mai gingașe, mai fine.

GRĂDINĂRIȚ

Calendar:

— Pentru legumi. Dacă nu e înghețat: gunoiește, sapă și întoarce pământul. Fă straturi calde.

— Curăță pomii de mușchi, de coaja bătrână, de ramurile uscate și de cele de prisos, spală trunchiul lor cu zamă de var.

— Poți altoi pădureții, ce i-ai adăpostit spre acest sfârșit în pivniță, și fiind timp potrivit, samănă sămături de mere și pere.

— În pivniță alege poamele ce încep a putrezi.

— Imbracă cu paie altoii și trandafirii mai gingași și nobili.

Stratul cald.

Bunul econom își face iarna car și vara sanie; el află de lucru în grădină și atunci când în pădure lemnul creapă de ger. Acest bun econom însă îl întâlnim acum numai în orașe și în apropierea lor; dar' veni-va timpul și trebuie să vină, când în toate comunele noastre să avem mulți astfel de buni economi.

Știm cu toții că sunt grădinari, cari scot la piață legume tinere, atunci, când noi nici nu le-am sămănat. Cum se poate oare asta? Așa că își fac pe sama lor strat cald încă din Ianuarie. Stratul cald se poate face în două feluri: în pământ și deasupra pământului.

Cel dintâiu se face astfel: săpăm o groapă largă cam de un stîngin, de o jumătate stîngin de afundă și lungă după trebuință; aceasta o umplem cu gunoiu, mai bun e cel proaspăt de cal, care se calcă bine. În giurul groapei se așează 4 scânduri și pe lângă ele gunoiu și pământ. Trebuie însă grijit, ca partea stratului de cătră miază-zi să fie cel puțin cu o schioapă bună mai jos decât cea de cătră miază-noapte; deci fața stratului să vină de-a costișul, spre a putea ajunge în orele de amiază razele soarelui la legumi.

Pământul merit pentru a se pune deasupra gunoiului, trebuie să fie pământ bun, gras, pus la îndemână sub paie încă din toamnă; cel scos din groapă pentru strat cald adesea nu e potrivit. Pământul numit se cerne cu un ciur de drot și se așează peste gunoiu în grosime de o palmă.

Deasupra stratului se pun ferestri anume de sticlă, cari peste noapte se acoper cu rogojini și cu sucituri de paie, ca frigul să nu poată intra la legumi; ear' în zile calde și frumoase, cu soare, stratul se descoperă.

După o săptămână dela facerea stratului cald sămănam în el deosebitele semințe, împărțindu-l mai întâiu în străturele. Semințele să nu se afunde

tare în pământ, ci abia să fie acoperite, pentru-că dela adâncime sau nu răsar deloc sau numai într'un târziu.

În stratul cald se sămănează sămănta de varză (curechiu) și cărăbabe vâratice, celer, pătlăgele, ardei și a., cari primăvara foarte de timpuriu se resădesc în straturile obicinuite în grădină. În straturi calde se cultivă și alte legume: ridichi, crastaveți, fasole, salată și a., cari oamenii bănoși dela orașe la plătesc cu prețuri de mirare, dacă li-se îmbiie tare de timpuriu.

Stratul cald deasupra pământului se face mai târziu; despre el vom vorbi cu alt prilegiu.

GRĂDINAR.

Pomii cari produc mai mult timp fructe. Din toți pomii fructiferi, părul produce fructe timp mai îndelungat și nu este nici o raritate ca la o vechime de 300 ani să producă fructe în abundență. Perii au o viață mai lungă ca merii, cari dau fructe numai 100—150 ani. Nucul muscat (nucșorul), dacă este îngrijit, dă fructe cam 60 de ani, în care timp se recoltează de trei ori pe an. În fecunda vale Baiadar în Crimeea se află un nuc, care se zice că e de 1000 ani și dă anual încă 80,000—100,000 nuci. Portocalii aproximativ 50—80 ani foarte roditori. Smochinii de asemenea dau fructe mult timp. Așa sunt unii în Mameth Palace, reședința Arhiepiscopilor de Canterbury, în Londra și în grădina Deanery în Manchester, cari au fost plantați la 1410 și dau încă roade.

Scrisori din Seliște.

Dela scuturarea jugului iobăgesc și până azi, poporul nostru român, luând în vedere scurtimea timpului, abia 50 ani, a făcut pe toate terenurile fumosi și însemnați pași de înaintare.

Pe un singur teren, nu am făcut atât, cât ne era cu putință de a face. Acesta este terenul economic.

De azi încolo însă, prin înființarea unei *foi economice*, singura de acest fel în patrie, nădăjduim că se va ajuta mult, că și pe acest vast teren să se verse mai viu razele binefăcătoare ale soarelui înaintării!

Vestea despre înființarea acestei foi economice a făcut pe aici, și așa cred, prețutindenea, cea mai bună și veselă impresie.

Știind că scopul principal al acestei foi va fi, pe lângă alteles nisuița de a face din economul român, om luminat la minte, iscusit și harnic la muncă, îmi îmbiui și eu cu plăcere serviciile mele, dorind eu să scriu un șir ales de *spicuri din istoria înfloritoarei comune Seliște*, a cărei istorie și dezvoltare e plină de cele mai bogate învățăminte, ce pot slugi și ca încurajare pentru alte comune și ca îndreptar, cum se porcedă în lucrarea lor de organizare pentru a ajunge la stare bună.

E frumoasă azi Seliștea, dar' nici Seliștea n'a fost tot așa! Oamenii ei însă au bătut țeri și mări, au umblat prin tot *Ardealul*, mai ales prin toată *România*, *Bulgaria*, *Turcia*, prin *Crimea*, prin *Rusia* până la muntele *Ural* chiar, ca oieri și neguțatori, și pe acolo multe au văzut și învățat. Venind acasă încărcăți de cunoștințe din câte au vă-

zut și au auzit și au pățit, s'au apucat de îndreptat și la ei acasă, mai azi una, mai mâine alta, și așa au ajuns ce au ajuns.

Azi umblarea asta prin lume e mai îngreunată de legi și vămi și câte toate, și nu putem cere ca să se iee și locuitorii altor sate la pribegit prin lume, ca să învețe ce au învățat Seliștenii, dar' le putem noi cei de azi, când Seliștenii sunt deja bine consolidați și organizați, le putem povesti ce au văzut și cum au învățat acestia. Din povestirile acestea pot învăța și alții pe aiurea, mai pe ușor, și pot face și ei asemenea.

În scopul acesta eu, care trăiesc în Seliște și stau bucuros de vorbă cu câte un bătrân asupra rătăcirilor sale de demult prin lume, voi spune ce aud, ca să fie și altora de învățatură. Cred că onorata Redacție va fi bună și va publica scrisorile mele.

Anticipez din acest prilegiu, că voi scrie despre: I. Seliștea în timpurile verbi. II. Seliștenii pe câmpiile României, Dobrogei, Rusiei, Turciei și Crimeei. III. Așezarea unora în Dobrogea și Basarabia și efectele mucii lor. IV. Închiderea graniței. V. Neguțul în Seliște și lățirea lui peste tot *Ardealul*. VI. Seliștenii ca neguțatori în *Tară* și așezarea multora acolo. VII. Seliștenii ca meseriași. VIII. Instituțiunile culturale și de binetacere ale lor azi, etc. etc.

Și nădăjduiesc că aceste scrisori vor fi cu plăcere primite de stimații cetitori ai acestei foi, și prin el voi contribui și eu cătuși de puțin la îmbogățirea de instructive cunoștințe a bunilor noștri economi.

Seliște, în Decembrie 1899.

D. A. MOSORA

Asigurați-vă.

În săptămâna Paștilor trecute cetiam în foi următoarea știre:

„In comuna Balomir (lângă Orăștie) au ars Luni 19 case a 19 familii de țerani, cu toate cele din jurul lor. Intristare și suferință mare. Căci numai 2 case au fost asigurate...”

Ear' Luni după Paști, cetiam următoarele în aceleași foi:

Un foc neobicinuit de grozav a izbucnit Luni în 30 Aprilie în Pesta. *Urișăa fabricii de lumini „Flora” a luat foc dimineața în zori.*

„Zidirile cele una într'alta, ale fabricii acoper un loc de 150 metri lungime și 32 metri lățime. Și focul, apucând în pivnițele și magazinele cele pline de unșori și săuri și lumini, s'a întins cu o putere nebiruită și până la amiază nu mai era din clădiri decât zidurile negre, ruine, dintre cari izbucnește într'una prin ferestri și în sus spre cer, valul uriaș de fum negru și flăcări roșii, dat de lacul de unșori ce s'a făcut în pivniți și magazine și care arde fără a putea fi stins! Paguba a fost peste un milion de floreni. *Stăpânul fabricii nu va simți însă tare paguba, căci fabrica i-a fost asigurată pe un milion și jumătate.*”

Eată aceeași nenorocire căzând asupra unor oameni și asupra altora, și unii trebuind să-și frângă mâinile de durere și desnădejde, alții putând să se mângăie ușor, căci până li-a fost bine s'au gândit la rău și s'au îngădit împotriva.

lui, că și de-î. va lovi, să nu-î poată dura tare.

Eată de ce noi dăm tuturora statul să se asigureze. Sunt atâtea bănci de asigurare și taxele (plățile) sunt mici, în schimb mângăerea la o întâmplare fără noroc, e mare.

Sunt prin toate orașele, ba și prin sate, agenți (oameni incredințați) de-ai băncilor, cari pot da lămuriri celor-ce ar dori să le aibă, — ear' pentru cetitorii noștri noi vom da deslușiri amănunțite în această foaie, publicând spiciuri din statutele (legile și învoelile) băncilor de asigurare.

Dela Reuniune.

„Reuniunea economică în Orăștie” s'a constituit la 4 Nov. n. 1899, alegându-și comitetul statutar.

Comitetul a ținut până acum patru ședințe, conduse toate de președintele seu *Dr. Ioan Mihai*, luând măsurile de lipsă pentru începerea lucrării Reuniunii.

In ședința întâie (la 8/20 Nov. n.), după trecerea peste alte treburi mai mărute, s'a stabilit în linii mari programul de muncă, acum pentru început: s'a hotărât adresarea unui *Apel* către public, arangierea unui șir de *prelegeri economice populare*, și, în principiu, s'a hotărât înființarea unei foi economice a Reuniunii, care să-î servească de sprigin în lucrarea sa

In ședința a doua (la 3 Dec. n.) s'a stabilit textul apeului, (care apoi s'a tipărit și împărțit sau publicat prin foi), și s'au instituit două comisii, una pentru îngrijirea de semințe agronomice pe seama membrilor Reuniunii, alta pentru îngrijirea de mașini agricole pentru Reuniune și pentru membri ce ar dori să-și procure prin ea, și alte afaceri mai mărute.

In ședința a treia (la 8 Dec. n.) s'a arangiat și hotărât definitiv scoaterea acestei foi economice, care e *proprietatea „Reuniunii economice”* și stă sub scutul și supravegherea ei, numindu-se numai, din partea comitetului, pentru răspundere în fața legii, un membru al seu ca *«proprietar-editor»*, unul ca redactor responsabil.

In ședința a IV-a (la 30 Dec. n.) s'a hotărât *seria prelegerilor economice* pe care Reuniunea le arangiază în iarna aceasta, a fost numit un *comitet de redacție*, care se îngrijească mai deaproape de foaie; — și alte afaceri mărute.

Prelegeri economice.

Deocamdată comitetul a hotărât în ședința sa a 4-a, să arangeze prelegeri economice în următoarele locuri și asupra următoarelor teme:

In *Orăștie*, având a vorbi un prelegător «despre lucrările de primăvară în grădină la pomi», altul «despre însemnătatea însoțirilor și tovarășiiilor agricole».

In *Romoșel* o prelegere «despre lucrările în primăvară în grădină la pomi», alta «despre însemnătatea tractării gunoiului».

In *Vinerea* o prelegere «despre alegerea corectă a semințelor economice și despre însemnătatea mașinilor agronomice», alta «despre trebuința de a se lua măsuri de apărare

contra peronosporiei și a altor insecte stricacioase, în viie».

In *Șibișel* «despre lucrările în primăvară în grădină la pomi» și «despre însemnătatea însoțirilor și tovarășiiilor agricole».

In *Sibot* «despre însemnătatea alegerii și întreținerii vitelor de prăsilă, cu aplicare la împregiurările locale», și «despre trebuința de a se lua măsuri de apărare contra peronosporiei și altor insecte stricacioase, în viie».

In *Turdaș* «despre însemnătatea uneltelor și mașinilor agricole», și «despre însemnătatea tractării gunoiului».

Și ear' în *Orăștie* «despre însemnătatea cultivării plantelor de nutreț, cu aplicare la relațiile locale», — și «despre trebuința de a se lua măsuri de apărare contra peronosporiei și altor insecte stricacioase viiei».

Toate aceste prelegeri se vor ținea în Ianuarie Februarie și începutul lui Martie, în iarna asta. Ziua anume a ieșirii în comune și că prin cine se vor ținea prelegerile, se va vesti la timpul seu.

Programul de mai sus s'a trimis altfel și înaltului minister, care ni-a cerut, ca întrucât reflectăm la ceva ajutor și din parte-î pentru aceste prelegeri, să-î împărțim programul.

După primirea răspunsului, vom avisa:

Membrii Reuniunii:

In *Orăștie* s'au înscris deja ca membri la «Reuniunea economică» următorii:

Membri fondatori:

Dr. Ioan Mihai cu 100 cor.;
Ioan Mihaiu » 100 »

Membri pe viață:

Dr. Enea Draia cu 25 cor.;
Nicolau Vlad » 25 »
Dr. Stefan Erdélyi » 25 »
Dr. Ioan Pop » 25 »
Ioan Lăzăroiu » 25 »
Ioan I. Vulcu » 25 »
Simion Vlad » 25 »
Aurel P. Barcianu » 25 »
Vasile Domșa » 25 »
Sim. Corvin jun. » 25 »
Ioan Branga » 25 »
Const. Baicu » 25 »
Vasile Bidu » 25 »
Ioan Moța » 25 »
Valer Orbonaș » 25 »
Nicolau Părău » 25 »
Dr. Z. Chirtop (Câmpeni) » 25 »
A. Opincar (Vinerea) » 25 »

Membri ordinari cu câte 2 coroane:

Dr. Silviu Moldovan, Dr. Romul Dobo, Dumitru Rob, G. Cușuta, Samuilă Lăzăroiu, An. Demian, R. Nicoară, Adam Cristea, Al. Rimbaș, Daniil David, Irimie Boca, Iul. Florea, G. Brassai, P. Barițiu, P. Belei, I. Hociotă, Ioan Heiuș, Vasile Carica, Ioan Sîmedru, Ioan Morariu, Iosif Băicean, Ilie Căndea, George Gelmărean, Ioan Berian, George Silian, Iosif Tăbăcariu, Ioan Lăzăroiu, Nicolau Demian (Balșa), v. d. preoteasă Maria Mihăilă (Romoșel), Ioan Rob și Dan Luca.

Membri ajutători, cu câte 1 coroană:

Iosif Mihăilă, Nic. Coșovea, George Judicesc, Toma Moga.

Total: 55 membri, cu 683 coroane.

Notă. In *Orăștie* înscrierile de membri să urmează încă. Vom publica și pe cei-ce să vor scrie de nou. Dar' vom începe totodată, încă cu numărul viitor, a publica listele primite din comunele vecine.

Pentru a se ști.

Comitetul «Reuniunii economice» a făcut întrebare la mai multe fabrici mari de mașini agricole, și la mai multe prăvălii mari de semințe agricole, cerându-le scădere de preț pentru ce se va procura dela ele prin Reuniune. Și a primit răspunsuri bune, că firmele dau Reuniunii (și celor-ce prin ea vor cumpăra) *mașinile mai ieftine ca altora cu câte 15—20 la sută, ear' semințele cu 5—15 la sută.*

Așadar' cei-ce doresc să-și procure fie mașini, fie semințe, prin Reuniunea noastră, *le pot avea cu prețuri cu mult mai ușoare decât dacă ei de-adreptul le-ar cere dela aceleași locuri.*

Reuniunea va face însă servicii numai membrilor sei. Cel-ce voește acest favor, să se scrie de membru cel puțin ajutător, al Reuniune.

Notă. Taxele de membri sunt a se trimite dlui *Valer Orbonaș*, casșarul provisor al Reuniunii, în *Orăștie*.

Pe aiurea și pe la noi.

Femeile în slujbe, în Franția. Franția e, în Europa, una din țerile în care femeile au mers mai departe în îmbrățișarea slujbelor, pe care nainte-vreme numai bărbații le îndeplineau. Câteva cifre ne vor arăta până unde au ajuns deja femeile franceze pe calea cuțeririi slujbelor dela bărbați.

Ministerul de culte (al școalelor și bisericilor) dă până la 54 000 de femei, domnișoare și doamne, ca învățătoare, directoare și scriitoare prin cancelariile sale, ceea-ce face 45 la sută din tot personalul întreținut de acest minister.

Ministerul de finance dă până la 17.000 de femei, la poste și telegraf și în fabricile de tăbac.

Ministerul de interne dă slujbe la 7000 fl. ca supraveghetoare în spitale, la aresturi, etc.

Chiar și ministerul de marină și cel de rășboiu are prin cancelariile sale câte 150 femei. Asemenea și celelalte ministere.

Cu totul cam 80.000 de femei au în Franția, slujbe numai dela stat, afară de cele multe de prin fabrici și prăvălii private..

DIN STRĂINĂTATE

Resboiul între *Englezi* și *Buri*, pausează de vre-o 2 săptămâni, după ce Englezii au perdut toate luptele în cari s'au aruncat asupra Burilor. Acum stau locului și așteaptă ajutor. In 4 Ian. n. a plecat din Anglia ear ajutor mare de trupe, corpul al 7-lea de armată. In 3 săptămâni ajunge. Atunci cu puteri unite se vor arunca de nou asupra Burilor. Nădejde de învingere nu prea au Englezii

In țara Burilor s'au apucat tocmai acum de seceris. Il îndeplinesc femeile și copii și Negrii rămași acasă, că bărbații Buri sunt toți la rășboiu.

Regele *Sêrbiei*, Alexandru, a fost la sfîrșitul săptămânei trecute în Viena și a fost primit cu multă bunăvoință de M. Sa Impêratul și Regele nostru. Intâlnirii i-să dă însemnătate mare politică.

În *Cuba* o mulțime de cetățeni de frunte însoțiți de vre-o 1000 de țerani, s'au retras în pădurile dela Pinar de Rio, unde pregătesc cele de lipsă pentru o revoluție contra noilor stăpâni, Americani.

ȘTIRI ECONOMICE

Bani noi de hârtie, tipăriți în coroane, de câte 20 coroane, vom avea încă în decursul anului 1900. Să crede că prin Sept. viitor pot fi dați schimbului. Mai târziu vor urma și în alte sume.

În România a nins bine peste toată țeara. Economii sunt fericiți, având cele mai bune nădejdi că sămănăturile vor ierna astfel bine și că va urma apoi un belșug în ele.

Recolta în Rusia. Vestitorul Financiar rusesc spune, că după socotelile oficiului statistic central, în Rusia recolta (roada câmpului) a fost în vara asta, peste tot luată, cu 20 la sută mai bună ca în anul trecut, ear' socotind cifra mijlocie a alor 5 ani, și decât asta a fost mai bună cu 17 la sută.

Marilor mori din țeară, le merge de-o vreme tot mai rău. Cele din Pesta se mai țin cum se țin, dar' cele din provincă încep a bancrota una după alta.

În Ungaria, în cele mai multe locuri, sămănăturile de toamnă sunt primejdute de gerul ce s'a lăsat fără zăpadă asupra lor.

În România se simte și acum urmarea secetei de astă-vară. Cei mai mulți economi n'au orz și ovės de-ajuns nici pentru sămână, cum n'aveau în toamnă grâu. Trebuie să le vie societățile și statul într'ajutor.

Prețul oușlor. Speculanții cu ouș au zile bune. Astă-vară se vindea în Pesta lada de 1440 ouș cu 23—25 fl., azi e deja cu 54 fl. Să bucură de această urcare de preț, pe care o aduce de regulă iarna, speculanții cu ouș, cari au găsit că în unele ținuturi reci, pot ținea oușele cu lunile. Le iau în ajunul ernii lesne și le vînd iarna scumpe bine.

Americanii sunt și aci neîntrucați. Ei au întocmit anumite cămări reci în care păstrează oușele proaspete mai multe luni. Le țin până-s scumpe bine, apoi le trimit în piață și fac averi!

Zăharul s'a scumpit în România cu 25% față de cum era; din pricina asta nemulțumire asupra negustorilor.

Din Argentina, unde oamenii sunt în ajunul secerișului, vin vești mulțumitoare. Să prevede o roadă mai bună ca mijlocie a întinșilor câmpi.

Urmările războiului cu Burii le simte și Anglia, bogata lumii, tare. Ea aducea din Africa de sud aur și diamante în cătățimi uriașe. Acum aduce puțin de tot. D. e. în Noemvrie anul trecut i-a venit din Africa 1.569.000 lire sterline, ear' în Nov. a anului

acestui, după, începerea războiului, abia — 47.000! De 32 de ori mai puțin! Și acum lună de lună perde pe-atâta!

Biserica și Școală.

Școalele din Brașov, cari la pășirea guvernului ungar, de vre-o 3 ani nu-și mai puteau primi banii din România, își vor putea pe viitor primi iarăși acei bani. Dar' ei nu vor mai fi ridicați de-a dreptul de un trimis al comitetului parochial din Brașov, ci vor fi trimiși la Viena, de aci la ministrul de culte în Pesta, apoi consistorului din Sibiu, de unde îi va ridica biserica din Brașov, care îi va da în urmă școalelor, pentru susținere.

Fondul de pensuni a învățătorilor numit „regnicolar”, adevă a toată țeara, fond la care sunt siliți și învățătorii noștri să plătească anual și și bisericile pe atâta, — a fost la capetul anului trecut, de aproape 14 milioane floreni! Eștan va fi trecut deja peste 14 mil. Într'un singur an crește cu câte jumătate de milion și mai bine!

ȘTIRI COMERCIALE

La *Odesa* (în Rusia, pe țărmul Mării Baltice) a înghețat marea de frigul cel groaznic ajutat de un vânt teribil, încât vapoarele nu se mai pot mișca decât cu ajutorul unor plugi de spart gheața. Negoțul suferă.

Ger cuplit e și la *Fiume*. Să scrie că e de fapt atât de frig, că paserile cad din sbor ameteite și amorteite de frig; și înghiată de vii. Și mai suflă și grozavul vânt z's „Bora”, cel mai puternic vânt ce suflă undeva în Europa. Toată mișcarea în port, sosirea și plecarea corăbiilor, e opăcită.

În întâia jumătate a lui Noemvrie, guvernul austriac dase ordin de oprire pentru trecerea porcilor din Ungaria în țerile austriace pentru boale ce se ivise între porci. Dela 16 Decemvrie n. însă, această opreliște s'a retras și comerțul de porci între aceste țeri, e iarăși liber.

Exportul de vite din Ungaria. Ungaria a exportat (trimis în țeri streine) în întâiele 10 luni ale anului de față 181.000 vite de tăiat, ceea-ce înșamnă un sporiu față de anul trecut, în care exportase numai 157.000. Oi a trimis 161.000 față cu 116.000 din anul trecut; porci 305.000 față cu 186.000 din celalalt an, ear' paseri de casă, hoare de tot felul, s'au trimis peste graniță 4.643.000, adevă cu aproape un milion mai mult ca anul trecut. Din toate acestea reese, că în țară la noi începe a se plăti tot mai bine să ții vite și paseri de casă.

Hârtia, peste tot, dar' mai ales hârtia de tipar, se scumpește, (spre părerea de rău a noastră, a celor-ce scoatem foi...) Hârtia de alte soiuri, se scumpește cu 5 la sută, ear' a noastră, cea de tipărit pe ea, cu 10 la sută. Ci-că materiile din care se fabrică hârtia, sunt și ele mai scumpe ca altedați.

Nădejdi pentru țăitorii de vite. În Anglia guvernul se gândește cum ar putea duce vite îngrășate gata, de cari îi trebuiesc foarte multe, și anume să le ducă din țerile europene mai apropiate. E nădejde că Germania se va folosi de privilegiu și va intra ea în acest tîrg cu Anglia, ear' ea, pentru trebuințele proprii, va duce apoi vite, fie grase,

fie pentru îngrășare, și din țara noastră și atunci, se vor plăti și mai bine vitele. În Anglia nu se pot trimite, fiind prea departe.

Neguțatori străini în China. Organul oficios al ministerului austriac de comerț *Handels-Museum*, publică o înșemănare a neguțătorilor străini ce s'au așezat în orașele dela marginile Chinei, decând s'a început întrecerea între state de a cuprinde teren în uriașă împărăție chineză. China a fost silită a-și deschide porțile cetăților de pe la margini, de pe țărmii mărilor, pentru neguțătorii străini, mai ales europeni, cari merg sub scutul puterii statelor lor. Și decând le-a deschis intrare liberă, eată din care stat câte mari prăvălii s'au deschis în orasele despre margini a Chinei, de unde vor străbate tot mai mult și în spre inima împărăției: În cești din urmă doi ani, s'au deschis acolo 400 prăvălii mari englezești, cu 5000 de oameni în slujba lor, 100 prăvălii nemțești (din Germania) cu 1000 de oameni în slujbă, ear' din celelalte state mai pușini. Din Austro-Ungaria, s'au așezat abia 5 neguțatori cu 90 de oameni, (și aceștia din Austria toți). Așa că monarhia noastră e mai slab reprezentată în China. Chiar și Hollandia, Dania, Svedia și Norvegia, au mai mulți oameni de câștig în acest imperiu, care e un bogat isvor de bogăție pentru neguțătorii harnici ai Europei, acolo fiind lumea încă tare înăpăoiată.

Prețul bucatelor.

Revistă.

Pe piața Pestei, ear' după ea și pe piețele celelalte în țeară, în timpul din urmă, dar' mai ales săptămâna trecută, care a încheiat anul 1899 st. n., prețul bucatelor a mers tot scăzând. Imbiători erau tot mai mulți și cu cătățimi mai mari, ca cumpărători. Ninsorea ce a urmat pe unele locuri, făgăduind astfel an viitor rodnic, a făcut ca prețurile să incline și mai vîrtos spre cădere.

În *Germania* cursul pieței de bucate a fost liniștit.

În *America* prețurile au mers tot cam crescând, numai în săptămâna din urmă au scăzut nișel și acolo.

În *Francia* sunt prețurile mai normale.

Prețurile din Budapesta.

S'a vîndut în Pesta la 30 Dec.:

Grâu de Tisa (hectol. de 81 k.) m. m. cu 8 fl. 25 cr.
Grâu de Nord (hectol. de 79 k.) m. m. cu 7 fl. 75 cr.
Ovės, maja metrică cu 5 fl. 15 cr.
Trifoiu, maja m. cu 67 fl. —
Luțernă, maja m. cu 37 fl. —

Piața în Orăștie.

Grâu frumos, maja m. cu 7 fl. —
adecă ferdela de 20 litre 1 fl. —
Săcară, maja m. cu 5 fl. 20 cr.
— ferdela cu — 75 cr.
Cucuruz, maja m. cu 4 fl. 20 cr.
— ferdela dela 66—67 cr.
Orz, maja m. fl. 3.80—4.20
Ovės, maja m. cu 4 fl. —
ferdela cu 35—42 cr.
Fân bun, un car mijlociu, cu 7—10 fl.
Pae, un car mijlociu, cu 1.50—3 fl.
Lemne de foc, bune, s'anginul 7—9 fl.

Prețul cărnii:

Carne de vită, 1 klgrm 40 cr.
Carne de porc, 1 „ 48 cr.
Oușele — 4 'cu 10 cr.
Pui de găină: pîrechia cu 35—55 cr.

Știri de tot felul.

Spre însemnare. Adunându-ni-se mult material pentru acest număr, și voind a da după putință loc tuturor cari au grăbit a scrie ceva pentru întâiul număr din „Bunul Econom”, — a trebuit să scoatem numărul de 6 foi (12 fețe), adică cu un adaus de 2 foi. Numeri viitori însă vor fi numai de câte 4 foi (8 fețe).

Numărul de față, este întâiul număr din anul 1900, pe care prezintăndu-vă-l, Vă dorim An-Nou cu noroc.

Părăsirea vetrei strămoșești. Rēul care altor popoare, chiar și în țară la noi, le pricinuește atâtea pierderi, rēul părăsirii patriei, parcă începe să se încuibă și între Români. Mai multe familii din Fofeldea (l. Sibiu) și-au strins ce bruș au avut și au plecat peste mări și peste țeri, la America, atrași de farmecul necunoscutului și de nădejdea unui noroc mai bun.

Iar' mai nou auzim că și din Pianul-de-jos se pregătesc niște familii să plece. Ii costă drumul câte 200 fl. pe unul.

Rēu fac, de trei ori rēu!, cei-ce acestei hotăriri ușuratică se dau! Multe vor suferi și rēu se vor căi odată, dar' va fi prea târziu. Noi îndemnăm pe toți oamenii noștri să nu se lase amăgiți de făgăduințe mari, căci e mai mult la noi o coroană ca în America 4, și mai dulce e aci la vatra unde te-ai născut, un codru de mălaiu, ca între străini cea mai albă pânel!

Publicăm în foia acestui număr părerile unui compatriot al nostru dus în altă țeară, nu în America, ci numai în România, și care totuși eată ce simie asupra acestui lucru!

La numărul de față alăturăm mandate postale cu adresa gată. Binevoitorii noștri, cari doresc să aboneze foaia, se grăbească a ni-le retrimite cu sumele trebuincioase.

Prețul e însemnat în fruntea foii.

Reuniunea română de agricultură din comit. Sibiuului și-a ținut astan în Rășinari adunarea generală, la 31 Decembrie n. 1899, în care a prezentat raportul general despre lucrarea ei anul 1898. Adunarea a fost însă slab cercetată.

Vom scoate datele de căpetenie din acest bogat și însemnat raport, pentru-ca să vestim tuturor cetitorilor noștri felul cum lucră această harnică reuniune și să le arătăm roadele frumoase la care a ajuns prin munca bărbătească ce o face fără preget, sub conducerea președintelui seu Dem. Comșa și a secretarului V. Tordășianu.

Numărarea populațiunii ce se vestise pe zilele astea dela 1—10 Ianuarie n. s'a amănat până la capetul anului.

Scumpirea postei. Cu 1 Ianuarie n. au intrat în viață oarecari schimbări de prețuri pentru trimiterea scrisorilor, scumpindu-se nițel taxele de până aci.

Hărțile vechi de 1 fl. s'au mai putut încă schimba până la 31 Dec. n. 1899. De fapt și în cea din urmă zi, mai veniau la schimbat hărții în sume mai mici. Și totuși de urma alor 750.000 fl., nu s'a dat. Atâtea hărții au rămas neschimbate. Să vede că s'au prăpădit.

Șahul Persiei va veni în primăvară în Europa. În planul său de călătorie e cuprinsă trecerea și prin Ungaria.

„Doina” D-soara Maria Cioban, profesoară în Sibiu, ni-a trimis pentru numărul de față o prea frumoasă legendă, una din lucrările d-sale cele mai reușite și pline de poezie, pe care însă, sosindu-ne prea târziu pentru numărul de față, am avut regretul a nu o putea da de față în acest număr. Ne vom împodobi însă foiletonul cu delicata legendă a „Doinei” în numerii viitori.

Guvernul ungar a făcut o propunere guvernului român, de a se stabili un tarif direct pe liniile române, pentru transportul călătorilor și mărfurilor din Ungaria pentru Orient, — scrie «Curierul Comercial» din București.

Guvernul regal român a trimis un funcționar superior la Budapesta, pe dl Coandă, directorul serviciului de navigație, pentru a asculta mai bine pretențiile guvernului ungar.

Presara de Anul-nou va fi sărbată în Oraștie prin o convenire socială arangiată de tinerimea română.

Congregație extraordinară a fost la Deva în 29 Dec. n. S'au hotărât mai multe afaceri ce se dorea să fie terminate nainte de încheerea anului.

Dnii Dr. Aurel Vlad (Hațeg) și Fr. Hosszu-Longin (Deva) au făcut interpelări în cauza ce preocupă acum presa noastră, alui Avram Iancu. Vicișpanul n'a răspuns interpelării, zicând că nu se ține de competența domnie-iale.

În România s'a început la 1 Dec. v. numărarea populațiunii în întreagă țeara. Vom vesti sfârșitul ei, care ne interesează.

Comitatul Făgărașului a hotărât ca pe viitor controla căștilor și averilor chivernisite de comitat, să o facă un trimis al guvernului, nu »controlorul comitatului«. Va cere celorlalte comitate să aducă și ele hotăriri asemenea.

În Bulgaria s'a primit de cătră dietă o lege nouă, care schimbă pe viitor darea pământului în dijmă.

Plata oficerilor era să se urce dela 1 Ianuarie n. 1900, dar' din pricini că bugetele n'au putut fi trecute prin diete, nici în Pesta nici în Viena până la acest dat, s'a hotărât să rămână încă 4 luni la plățile vechi, dar' având la 1 Maiu să li-se dea și deosebirea ce li-s'ar cădea pe lunile astea. Singuri sublocotenenții vor primi urcarea de pe acum.

Botezare de Jidani. În România Jidanii sunt lipsiți de multe drepturi cetățenești, pe care le au Românii, căci s'au arătat într'a-devăr nevrednici de ele. Acum un anume Lazar

Schein, care sub numele de Lazar Șăineanu a ajuns deja la renume literar în Țară, s'a botezat în religia creștină gr.-orientală. După el, spun foile din Țară, vor să se iee toți studenții, mulți, mediciști din Iași, cari au hotărât deja a să boteza și ei Români gr.-or. spre a putea dobândi drepturile cetățenești pe care ca Jidani nu le au.

Fileri și coroane. Dela 1 Ianuarie n. ori-ce socoate ce trec la oficii ori vin dela oficii, fie civile, fie bisericești, bănci, etc. să tac numi în coroane și fileri (bănuși). Tot de atunci să vād în schimbul de bani, și mulțime de bănuși de câte un filer (1/2 crucer).

Alegerea de primar din Balomir a fost nimicită de congregația comitatensă dela 29 Decembrie n.

Preot în Romoșel a fost întărit de ven. consistoriu din Sibiu, părintele Nicolae Roman, azi proch în Căienelul-de-jos.

Loteria „Casei Naționale”. Guvernul a îngăduit arangierea unei loterii a cărei venit să se folosească pentru scopul ridicării unei Case naționale române la Sibiu. Să pun în vânzare losuri de mai multe mii, cu cari cei norocoși pot dobândi în 219 câștiguri 25.000 de coroane, ce va întrece, să va vërșa în fondul pentru zidirea Casei. Zilele astea losurile se vor pune în vânzare. Tragerea la sorti va fi în 31 Maiu 1900.

Intreceri nostime. Trăim în lumea întrecerilor. Țerile să luptă să se întrecă una pe alta; învățaii să întrecă unii pe alții, cei buni să se întrecă în cele bune, cei răi în cele rele. Mereu aduc foile știri despre atari întreceri. Iată câteva din cele mai cu haz:

— În Franția trei omaneni s'au pus să se întrecă în a bea apă. Au pus un premiu, o sumă de bani; care va bea mai mult, a lui să fie suma. Unul a beut 12 litre, unul 9 și unul 7. Toți trei au plesnit!

— În New-York a fost de curând o întrecere în mâncare. Au mâncat doi înși atăta. cât, patru medici abia i-au putut readuce la viață din groaznica boală ce i-a cuprins. Au zăcut câte 7 săptămâni până să fie așa de bine să se poată întreba unul pe altul, că dară, care a dobândit.

— Mai nouă e o întrecere în cântare la pian. Un domn tinăr și o d-soară s'au pus să se întrecă. Cine va cânta mai mult? A dobândit domnul. A cântat 17 ciasuri și 15 minute într'una, pe când d-soara după 17 ciasuri a căzut frântă și nu-și mai putea mișca mâinile. Drept mângăere că a perdut partia, domnul i-a făcut îmbieciunea de a o lua de nevastă. A primit sfîită, și așa — tot ea a dobândit partia!..

Comitetul de redacție:

Președinte: **Dr. Ioan Mihai.**

Membrii: **Dr. St. Erdelyi, Ioan Mihaiu, Daniil David și Constantin Baicu.**

Proprietar - editor: **IOAN MIHAIU**

Redactor respons.: **IOAN MOȚA**

TÊRGURILE*din Transilvania și Ungaria,*

dela Crăciun până la 15 Ian. căl. vechiu.

In 25 Dec. 1899 v.: Debrețin. 26. Ciuc-Sepviz. 27. Cocmani. Vinerea. 28. Chezdi-Oșorheiu. Cohalm. Radnot (com. Târnava mică). Sibiu (2 zile mai înainte tîrg de cai, 2 zile înainte de aceasta tîrg de vite cornute). 29. Cluj. Ilieșfalău (in Secuime) 30. Hadad. (până în 31-lea). 31. Köb. Silva.

la 1 Ianuarie: in Lăpușul rom. 2. Deva. 3. Crasna (până in 5. Lăpușul ung. (până in 6. Corond. Făgett. Örd. Sida-Recea (până in 7-lea). 7. ... (până in 10-lea) Iliia. 8. Buza. Jimborul mare. 9. Bațon. Silvașul de sus (până 10-lea). 11. Luna. 12. Mihes. Șilimegi (până in 13-lea). 13. Aiud. Brețcu. Ciuc-Cosmaș. Crișul-săsesc. Ghialacuta (com. M.-Turda). Hue-din. Roșinău.

Simeon Gorvin jun.*in Orăștie.*

Recomandă publicului bogat asortata sa prăvălie de

stofe pentru haine

și haine gata, precum și

Croitoria sa pentru doamni

in care pregătește in cel mai scurt timp după cele mai noue mode, haine pentru bărbați și pentru copii.

Croitorie excelentă! (1) 1—

Instituțiune funebrală.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public că

Instituțiunea mea funebrală

care o am de 20 de ani, am arangiat-o cu totul de nou, și folosind bogatul deposit de articli funebrali a prăvăliei *Ioan Barcsy* din loc, — pot răspunde și celor mai mari așteptări.

Totodată asigurerez despre cel mai punctual și ieftin serviciu, atât pe publicul din loc cât și din jur.

Cu stimă

(2) 1—

George Brassay.

Atrag binevoitoarea luare aminte asupra prăvăliei mele bogat provăzută cu tot felul de **MARFĂ DE MANUFACTURĂ** pentru trebuințele de casă, și anume:

BUMBAC DE BĂTUT și **AȚĂ DE URZIT**, aduse din cele mai bune fabrici, se pot căpăta cu prețuri foarte ieftine la subscrisul.

Totodată aduc la cunoștința celor-ce au trebuință, că pregătesc in timp scurt și cu preț moderat

● ● ● **HAINA DE CĂLUȘERI** ● ● ●

pe cari le vînd, le dau in folosință, ori, la cerere, le fac anume.

Cu deosebită stimă

Ion Lazaroiu,

negustor in Orăștie (Szászváros).

„Minerva” inst. tipogr., societate pe acții**in Orăștie (Szászváros)**

Opari
Bileta de log.
Broșuri
Circulare
Bil. de vizită
Invitări
Bilanțuri
Acții
Cap. de epist.
Placate
Ord. de dans
Adrese
Compturi
Note
Preț Curent.
Anunțuri
Registre
Imprimare
Couverte
Bilete de cun.
Etc. etc.

Există deja de 11 ani și este provăzută cu tot felul de material necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic**„Minerva”**

pe lângă că efectuește ori-ce coman-de repede și cu prețuri moderate, se îngrijește totodată ca toate acelea să fie estetic lucrate și fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acuratețea cu care efectuește ori-ce lucrare.

Că unica tipografie românească in acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute românești, precum și al privaților.